

Porušujú vo väznici, na polícii, či psychiatrii ľudské práva? Dajte vedieť, vyzýva bývalá zástupkyňa SR pred Európskym súdom pre ľudské práva JUDr. Pirošíková

- CZ24 News | 17. září 2022

SLOVENSKO: Ak dôjde k úmrtiu osoby vo väzbe, sú členské štáty podľa rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) povinné tieto prípady riadne, nezávisle a bez zbytočných prieťahov prešetriť. Inak sa vystavujú riziku odsudzujúcich rozsudkov ESLP, zdôrazňuje v rozhovore pre Plus 7 Dní JUDr. Marica Pirošíková.



O väzbe sa na Slovensku diskutuje viac než kedykoľvek predtým. Častejšie sa v nej totiž ocitajú známi ľudia a tí verejne hovoria o jej podmienkach. Advokáti zas upozorňujú, že niektoré väzobné opatrenia môžu slúžiť na to, aby dovedli nespolupracujúcich obvinených k priznaniu. Túto diskusiu navyše ovplyvnila smrť advokáta Krivočenka, ktorý vo väzbe podľahol ochoreniu COVID-19, pretože pre neho včas nedokázali zabezpečiť pľúcnu ventiláciu.

Počas roku 2023 navštívia Slovensko členovia výboru Rady Európy na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Budú robiť aj námatkové kontroly v zariadeniach, kde je človek zbavený slobody. **“Ak viete, kam ich treba nasmerovať, dajte vedieť,”** vyzýva verejnosť advokátka Marica Pirošíková, bývalá zástupkyňa SR pred Európskym súdom pre ľudské práva.

“Nekontrolujú sa len ústavy na výkon väzby alebo trestu odňatia slobody, ale aj

nápravovýchovné zariadenia pre mladistvých, policajné stanice, útvary policajného zaistenia pre cudzincov, psychiatrické nemocnice, domovy sociálnych služieb

a podobne,“ objasňuje Pirošíková priebeh návštevy, ktorá sa uskutočňuje približne raz za štyri roky v štátoch, ktoré sa prihlásili k dohovoru CPT.

Prípady Lučanského či Krivočenka pod drobnohľadom Rady Európy? Chystá sa monitoring väzníc

Je veľmi pravdepodobné, že výbor bude preskúmavať aj okolosti úmrtia bývalého policajného prezidenta Lučanského či advokáta Krivočenka. ***“Členovia delegácie sa budú zaujímať o tieto prípady, pretože je veľmi pravdepodobné, že ho poškodení o nich už informovali,***“ vraví Pirošíková a vyzýva aj ďalších, ktorí vedia o porušovaní práv, nech dajú Rade Európy informácie.

„On sa vo väzbe nedokázal chrániť, aj keď chcel,“ tvrdí jeho manželka. S advokátkou a bývalou zástupkyňou SR pred Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu MARICOU PIROŠÍKOVOU (45) sa rozprávala LENKA DALE o tom, že v roku 2023 bude Rada Európy sledovať podmienky a zaobchádzanie vo väzbe na Slovensku.

Prečo si výbor Rady Európy na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) vybral Slovensko do programu riadnych budúcoročných kontrol?

Slovensko je zmluvnou stranou dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania a výbor CPT týmito pravidelnými návštevami preveruje, či ho krajiny dodržiavajú. Návštevy sa uskutočňujú približne raz za štyri roky a doposiaľ ich bolo na Slovensku šesť. Nekontrolujú sa len ústavy na výkon väzby alebo trestu odňatia slobody, ale aj nápravovýchovné zariadenia pre mladistvých, policajné stanice, útvary policajného zaistenia pre cudzincov, psychiatrické nemocnice, domovy sociálnych služieb a podobne.

Ako taký monitoring prebieha?

Delegácie majú neobmedzený prístup na miesta zadržiavania a právo voľne sa v nich pohybovať. Rozhovory s osobami zbavenými slobody vedú bez prítomnosti tretej osoby a slobodne komunikujú s každým, kto im môže poskytnúť informácie. Po každej návšteve zašle výbor CPT dotknutému štátu podrobnú správu so zisteniami a odporúčaniami, pripomienky a žiadosti o informácie.

Vo vyšetrovacej väzbe šokujúco zomrel advokát Krivočenko, ktorému nezabezpečili plúcnu ventiláciu počas kovidu. Emócie vyvolalo aj úmrtie bývalého policajného prezidenta Lučanského. Bude výbor skúmať aj tieto prípady?

Nie je vylúčené, že členovia delegácie sa budú zaujímať o tieto prípady, pretože je veľmi pravdepodobné, že ho poškodení o nich už informovali. Ak dôjde k úmrtiu osoby vo väzbe, sú členské štáty podľa rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) povinné tieto prípady riadne, nezávisle a bez zbytočných prieťahov prešetriť. Inak sa vystavujú riziku odsudzujúcich rozsudkov ESLP.

Vyšetrovanie oboch prípadov prebieha na domácej pôde a príbuzní sa obávajú, aby sa nezamietli pod koberec.

Ak sa výbor CPT rozhodne počas návštevy Slovenska venovať týmto prípadom a identifikuje vo vyšetrovaní nedostatky, môže to viesť k ich odstráneniu. V roku 2005 sa delegácia CPT napríklad zaoberala údajným zlým zaobchádzaním v súvislosti s rozsiahlou policajnou akciou v Trebišove

a Čaklove vrátane smrti pána Pukyho a zisťovala, či bolo vedené účinné vyšetrovanie udalosti. Vypočula prokurátora v Trebišove, policajtov a preskúmala príslušné spisy. Slovenským orgánom vytkla nevyšetrenie rozporu medzi znaleckými posudkami v súvislosti s dňom úmrtia a povrchné opatrenia prijaté na vyšetrenie údajného zlého zaobchádzania. Výbor CPT vyslovil želanie byť informovaný o výsledkoch konania o sťažnosti proti zastaveniu trestného stíhania v prípade pána Pukyho. Viedlo to nakoniec k odstráneniu nedostatkov vo vyšetrovaní a následnú sťažnosť brata pána Pukyho ESLP posúdil ako zjavne nepodloženú.

Do akej hĺbky môžu ľudia z CPT pri monitoringu zájsť? K čomu majú prístup?

So súhlasom poškodeného, ktorým sú v prípade úmrtia blízki príbuzní, môže konfrontovať príslušné štátne orgány a vyžadovať náležité vyšetrenie námietky proti zlému zaobchádzaniu. Výbor môže nariadiť fyzické posúdenie osoby namietajúcej proti zlému zaobchádzaniu lekárom, ktorý je súčasťou delegácie, vyžiadať si dokumentáciu k incidentu z príslušných spisov alebo lekárskeho správ, či vypočuť potenciálnych svedkov.

Môže ich pozorovanie vyústiť napríklad aj do opätovného preverovania prípadov?

Áno. Poškodeným však odporúčam, aby boli aktívni aj v rámci prebiehajúceho vyšetrovania a v prípade nedostatkov či prieťahov podali sťažnosti na Ústavný súd a v prípade neúspechu následne na ESLP. Vo viacerých rozsudkoch vyhlásených proti Slovensku konštatoval európsky súd v tomto ohľade porušenie práv sťažovateľov.

Môžete uviesť konkrétny príklad?

Áno. Napríklad v prípade Mižigárová manžel sťažovateľky zomrel na následky smrteľného zranenia, ktoré utrpel počas policajného predvedenia. ESLP uviedol, že ak aj spáchal samovraždu spôsobom, aký opísali vnútroštátne orgány, tie porušili svoju povinnosť uskutočniť primerané opatrenia na ochranu jeho zdravia počas policajného zadržania. Zároveň dospel k záveru, že na vnútroštátnej úrovni sa neurobilo nezávislé a účelné vyšetrovanie, ktoré sa týkalo smrti manžela sťažovateľky.

Čo pri poslednej návšteve delegáti kritizovali najviac? Napríklad advokát Ribár mal až záchvaty paniky z cely. „Cela má tak štyri krát dva metre a z toho je časť toaleta a nábytok. Priestor na pohyb je tam tri štvorcové metre. Aj teraz mi búši srdce, keď o tom rozprávam. Až o dva dni ma vzali na vychádzku do koridoru... Keď som sa pozrel hore, videl som zamrežovanú sieť,“ uviedol. Je toto v poriadku?

Nie. Pri návšteve v roku 2018 výbor CPT kritizoval, že väčšina obvinených v štandardnom režime bola väčšinu dní zamknutá až 23 hodín v celách, kde boli odsúdení na nečinnosť bez akýchkoľvek iných aktivít, ako je jednohodinová vychádzka za deň, čítanie kníh, sledovanie TV alebo raz týždenne vstup do posilňovne.

Slovenské orgány vyzval, aby všetci väzni vrátane obvinených mohli primeranú časť dňa, teda minimálne osem hodín stráviť mimo cely účasťou na cieľových aktivitách rôznej povahy: práca, najlepšie s prvkami prípravy na povolanie, vzdelávanie, šport, oddychové aktivity, vzájomné združovanie. Očakáva sa tiež, že bude zákonom ustanovená minimálna plocha štyri štvorcové metre na jednu osobu namiesto súčasných 3,5 metra.

Nielen väzby, ale aj cely predbežného zaistenia sú kritizované. Plačková sa napríklad sťažovala na nedostatočnú hygienu, na to, že bola pod kamerami celý čas. Starosta Kusý bol taktiež zdesený z hygieny, keď prvých 45 minút čistil záchod v cele. Obom vadilo aj nonstop zapnuté svetlo. Je to normálne?

Výbor CPT kritizoval vo svojej správe z roku 2018, že vo viacerých navštívených policajných oddeleniach kamerový monitorovací systém snímal aj priestor toalety s tým, že to treba napraviť a rešpektovať súkromie pri ich používaní. V niektorých navštívených policajných oddeleniach nebolo v noci stlmené umelé osvetlenie vnútri ciel. Mali by sa urobiť kroky na odstránenie tohto nedostatku. Ani jedno z navštívených policajných oddelení nemalo vhodný otvorený priestor pre zadržované osoby. Výbor odporučil, aby slovenské orgány urobili kroky na zabezpečenie toho, ak je to možné, že všetkým osobám držaným v policajnom zaistení 24 alebo viac hodín by sa každý deň mala aspoň na jednu hodinu umožniť vychádzka v otvorenom priestore primeranej veľkosti. Výbor vyzval aj na ukončenie pripútavania zadržaných osôb k predmetom pevne spojeným so stenami.

Veľké výhrady mal výbor v minulosti aj k psychiatriám na Slovensku. Pozitívne hodnotili zariadenie v Hronovciach, ale citujem zo správy pre vládu: „V ostrom kontraste bola Bratislava, kde pre pacientov neboli vypracované žiadne liečebné plány a psychiatrická liečba bola obmedzená iba na farmakoterapiu.“

Pokiaľ ide o psychiatrie, kritizoval napríklad, že väčšine pacientov v Bratislave nebolo niekoľko dní po prijatí umožnené vyjsť na čerstvý vzduch a odporučil, aby všetci pacienti psychiatrického oddelenia mali každý deň prístup k vychádzke na čerstvom vzduchu. V Bratislave neboli pacientom okrem farmakoterapie ponúknuté žiadne iné možnosti liečby alebo rekreačné aktivity.

Sú závery kontrol záväzné pre štát alebo majú čisto odporúčací charakter, a teda sa nemusia zobrať na vedomie?

V roku 2018 výbor CPT zdôraznil, že zásada spolupráce vyplývajúca z dohovoru sa neobmedzuje iba na uľahčenie práce navštevujúcich delegácií, ale vyžaduje, aby sa odporúčania výboru aj účinne vykonávali v praxi. V tomto ohľade výbor veľmi znepokojil nedostatok pokroku od návštevy v roku 2013 v niekoľkých oblastiach, najmä pokiaľ ide o zaobchádzanie s osobami zaistenými políciou, pripútavanie osôb k upevneným objektom políciou, veľmi reštriktívny režim a drastické bezpečnostné opatrenia uplatňované v prípade odsúdených na doživotie, ako aj ochudobnený režim ponúkaný obvineným vo výkone väzby.

AUTOR: Lenka Dale

ZDROJ: plus7dni.pluska.sk